

AUTISME BIJ OUDEREN

Informatie over autisme en onze mogelijkheden

INFORMATIE VOOR CLIËNTEN ►►

ERVARING LEERT DAT EEN AANTAL OUDEREN EN HUN NAASTEN EERDER EEN BEROEP HEBBEN GEDAAN OP HULPVERLENING, MAAR DESTIJD ONVOLDOENDE GEHOORD ZIJN.

WAT IS AUTISME?

Een autismespectrumstoornis (ASS) wordt beschouwd als een ontwikkelingsstoornis met een neurobiologische oorzaak. Mensen met een autismespectrumstoornis onderscheiden zich door een andere manier van waarnemen, informatie verwerken en betekenis geven aan de informatie. Autisme uit zich in eerste instantie vooral in het gedrag; het ervaren van moeilijkheden op sociaal vlak en in de communicatie, moeite met flexibel denken en handelen. Deze moeilijkheden kunnen mensen beperken in het dagelijks functioneren, het zelfredzaam zijn en in het sociaal en maatschappelijk participeren. Er kunnen problemen ontstaan in de vorm van een depressie, angstklachten, relationele problemen en het niet kunnen reguleren van impulsen.

Autisme kan zich op zeer veel verschillende manieren uiten. Alle mensen met een autismespectrumstoornis en hun naastbetrokkenen ervaren op een eigen manier wat autisme voor hen inhoudt. Dit betekent ook dat de hulpvragen zeer divers kunnen zijn. Vaak is er sprake van hulpvragen op meerdere gebieden: gezondheid, arbeid, dagbesteding, sociaal netwerk, financiën en wonen. De vragen zijn doorgaans met elkaar verweven; ze kunnen elkaar in de tijd afwisselen en in elkaar overlopen.

OUDEREN EN EEN AUTISMESPECTRUMSTOORNIS

Over oudere mensen met een autismespectrumstoornis is nog niet veel bekend. Het is een relatief nieuw vakgebied en sinds enkele jaren is er bij GGzE centrum ouderenpsychiatrie specifieke kennis op het gebied van oudere mensen en een autismespectrumstoornis. Helaas werd jarenlang in onvoldoende mate herkend en

erkend dat bij ouderen eveneens sprake kan zijn van een autismespectrumstoornis. Uit ervaring blijkt dat een aantal ouderen en hun naasten eerder een beroep hebben gedaan op de hulpverlening maar destijds onvoldoende gehoord zijn, een onjuiste diagnose hebben gekregen en niet de passende zorg hebben ontvangen.

Ook komt het voor dat pas na pensionering duidelijk wordt dat er iets aan de hand is. Vaak weet de persoon zelf of zijn/haar partner al jaren dat er iets niet klopt, maar kon men het niet eerder benoemen. Na pensionering kunnen er problemen ontstaan in de dagbesteding of spanningen ontstaan binnen de echtpaarrelatie.

Ook kan het 'gewone' proces van ouder worden ervoor zorgen dat problemen bij mensen met een autismespectrumstoornis toenemen.

Team ouderen en autisme is multidisciplinair samengesteld en bestaat uit gezondheidszorgpsychologen, psychiater, klinisch psychologen, psychodiagnostisch medewerkers, casemanagers, systeemtherapeut en ervaringsdeskundigen.

Een autismespectrumstoornis is niet te genezen. Wel zijn er gerichte behandelingen en vormen van begeleiding, met als doel meer inzicht te krijgen in eigen mogelijkheden en valkuilen, symptomen te beperken en het functioneren te verbeteren. Coördinatie van de zorg die geboden wordt is hierbij erg belangrijk.

De begeleiding en coaching richt zich niet alleen op de persoon met een autismespectrumstoornis maar ook op de omgeving.

In samenwerking met andere centra van GGzE, met name GGzE centrum autisme volwassenen, en ketenpartners worden diverse vormen van behandeling en begeleiding op de verschillende levensgebieden ingezet.

Indien u gebruik wilt maken van onze mogelijkheden op het gebied van ouderen (leeftijdsgrens is 60 jaar en ouder) en autismespectrumstoornissen, dan kan uw huisarts, of een andere erkende verwijzer, u schriftelijk aanmelden bij GGzE centrum ouderenpsychiatrie.

ONZE MOGELIJKHEDEN

Diagnostiek Deze bestaat uit testdiagnostiek en meerdere gesprekken, ook met naasten.

Farmacotherapie Soms blijkt na overleg met een psychiater dat medicatie noodzakelijk is. Deze wordt regelmatig geëvalueerd.

Cursus 'Ik en autisme 60+' Voor mensen vanaf 60 jaar die onlangs een diagnose op het gebied van autismespectrumstoornis hebben ontvangen.

Cursus 'Samen leven op eigen kracht' Voor partners vanaf 55 jaar van oudere mensen met ASS, die onlangs een diagnose hebben ontvangen. Maar ook voor partners van oudere mensen waarbij geen diagnose is gesteld bijvoorbeeld omdat onderzoek geweigerd wordt, maar waarbij een sterk vermoeden is van een autismespectrumstoornis.

Cursus 'Samen sterk' Voor echtparen vanaf 55 jaar met de focus op communicatie.

Psychologische behandeling De behandeling is vaak op basis van cognitief gedragstherapeutische principes. De doelen zijn divers; bijvoorbeeld het verwerken van de diagnose en de gevolgen, leren minder te piekeren, leren beter te communiceren en/of leren in aanraking te komen met minder prikkelgevoelige situaties. Kortom: meer inzicht en gedragsverandering. Wij bieden behandelmogelijkheden aan de cliënt maar ook aan naastbetrokkenen.

Cognitieve groepsgedragstherapie 'Omgaan met autisme' Voor mensen vanaf 60 jaar.

Cursus 'Mindfulness bij ouderen met ASS' Voor mensen vanaf 60 jaar. Deze cursus is nu al mogelijk op individuele basis.

Ambulante begeleiding Deze is gericht op praktische ondersteuning. Cliënten leren bijvoorbeeld om de eigen woning op te ruimen of om de zelfzorg te verbeteren.

Echtpaarbegeleiding Een psycholoog en/of een systeemtherapeut leert/leren echtparen onder meer anders te communiceren, verwachtingen beter op elkaar af te stemmen en afspraken te maken.

Casemanagement Op diverse leefgebieden wordt in kaart gebracht of er zorgen of problemen zijn. Bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, dagbesteding, financiën, wonen en het sociaal netwerk. Na deze fijnmazige analyse wordt in overleg bepaald of en welke hulp wenselijk is. Een casemanager overlegt de mogelijkheden, geeft informatie en zal cliënten zo nodig begeleiden om deze hulp aan te vragen. De casemanager heeft vaak

een taak bij het vinden van een zinvolle dagbesteding in verband met pensionering. Ook is hij de vaste contactpersoon op wie cliënten een beroep kunnen doen als er sprake is van een verandering waarvoor hulp nodig is. Soms schakelt de casemanager maatschappelijk werk binnen het centrum in, bijvoorbeeld bij grote financiële wanorde.

Themamiddag Iedere laatste vrijdagmiddag van de maand is er een inloopmiddag voor ouderen met een autismespectrumstoornis of bij wie er sprake is van een sterk vermoeden van deze diagnose. Twee ervaringsdeskundigen die na hun zestigste jaar de diagnose ASS hebben gekregen, organiseren dit met hulp van medewerkers van GGzE centrum ouderenpsychiatrie. Tijdens de themamiddag is informatie verkrijgbaar en is er gelegenheid voor contact met gelijkgestemden. Locatie is De Grijsse Generaal.

Een gesprek met een ervaringsdeskundige Enkele cliënten of ex-clieënten waarbij op latere leeftijd de diagnose ASS is vastgesteld, stellen hun ervaringen ter beschikking. Zij kunnen bijvoorbeeld vertellen hoe en aan wie zij de vastgestelde diagnose hebben verteld.

De lijst met mogelijkheden voor hulp is niet volledig. We maken gebruik van collega's van andere centra binnen GGzE, zoals bijvoorbeeld van trajectbegeleiders in het kader van werkhervatting in aanloop naar de pensionering. Overleg met een bedrijfsarts of een verzekeringsarts kan nodig zijn, evenals begeleiding op de werkplek. Soms is een tijdelijke opname noodzakelijk omdat er naast de autismespectrumstoornis sprake is van bijvoorbeeld een ernstige depressie die behandeling in de kliniek behoeft. GGzE centrum ouderenpsychiatrie beschikt over een kliniek. Deze bevindt zich ook in De Grijsse Generaal.

DIENSTVERLENING VOOR PROFESSIONALS

Team ouderen en autisme biedt naast behandeling ook ondersteunende diensten voor professionals. Het team geeft advies en consultatie over individuele cliëntzorg en verzorgt deskundigheidsbevordering.

Advies Team ouderen en autisme adviseert professionals met vragen over diagnostiek en behandeling bij cliënten waarbij sprake of een vermoeden is van een autismespectrumstoornis. Dit kunnen algemene vragen zijn of vragen over individuele cliëntzorg.

Consult Als bij een cliënt sprake is van (het vermoeden van) een autismespectrumstoornis is soms persoonlijk contact noodzakelijk om gericht te kunnen adviseren over het vervolgtraject. Binnen de regio Eindhoven en De Kempen is een gesprek thuis of in de instelling waar de cliënt verblijft mogelijk. Woont de cliënt buiten de regio dan vindt het consult plaats op onze locatie.

De cliënt wordt ten behoeve van het consult ingeschreven bij GGzE. Dit kan gevolgen hebben voor het eigen risico in de zorgverzekering. De cliënt moet hier voor onze komst van mee akkoord zijn gegaan.

Na het consult met de cliënt en zijn naasten worden de bevindingen besproken met de professional en ontvangt hij een verslag. De verantwoordelijkheid voor diagnostiek en behandeling blijft bij de professional die het consult aanvraagt.

Deskundigheidsbevordering Autismespectrumstoornis bij volwassenen en ouderen is een nieuw en grotendeels onontgonnen vakgebied. Team ouderen en autisme biedt professionals mogelijkheden om hun deskundigheid aan te vullen. Afhankelijk van de vraag biedt het team voorlichting, workshops of een scholingspakket van meerdere klinische lessen. We bieden onze bijscholingsactiviteiten incompany aan. Indien gewenst, vragen we accreditatie aan bij de beroepsvereniging en passen we de inhoud van de bijeenkomsten daarop aan. Daarnaast verzorgt het team ouderen en autisme ook training on the job, intervisie en supervisie.

De dienstverlening door gezondheidszorgpsychologen, klinisch psychologen, psychiaters en (sociaal) psychiatrisch verpleegkundigen is gericht op zorgverleners met cliënten die op dat moment (nog) niet in behandeling zijn bij GGzE.

CONTACT

Mocht u vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met uw contactpersoon bij GGzE centrum ouderenpsychiatrie, tel (040)297 31 00. Heeft u geen contactpersoon en wilt u informatie, stuur dan een e-mail: ggzecentrumouderenpsychiatrie@ggze.nl.

GGZē CENTRUM OUDERENPSYCHIATRIE

Bezoekadres

De Grijze Generaal
Winston Churchillaan 75
5623 KW Eindhoven

T (040) 297 31 00
E ggzcentrumouderenpsychiatrie@ggze.nl
I www.ggze.nl/ouderenpsychiatrie

Postadres

Intern postvak: WC 7505
Postbus 909
5600 AX Eindhoven

